

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

חמדת ימים HEMDAT YAMIM

בשלה תשע"ו

פרשת שבוע

עוד על (אי) שותפות בהנהגה הרב יוסף כרמל, ראש כולל "ארץ חמדה"

חז"ל מספרים לנו כי ברגעים הקריטיים, לפני קריעת ים סוף, עלתה שאלת המנהיגות על הפרק, בכל חריפותה. נעיין במדרש המובא במסכת סוטה:

"דתניא, היה ר"מ אומר: כשעמדו ישראל על הים, היו שבטים מנצחים זה עם זה, זה אומר אני יורד תחלה לים וזה אומר אני יורד תחלה לים, קפץ שבטו של בנימין וירד לים תחילה, שנאמר: שם בנימין צעיר רודם, אל תקרי רודם אלא רד ים, והיו שרי יהודה רוגמים אותם, שנאמר: שרי יהודה רגמתם, לפיכך זכה בנימין הצדיק ונעשה אושפיזין לגבורה, שנאמר: ובין כתפיו שכן; אמר לו רבי יהודה: לא כך היה מעשה, אלא זה אומר אני יורד תחילה לים וזה אומר אני יורד תחילה לים, קפץ נחשון בן עמינדב וירד לים תחילה, שנאמר: סבבוני בכחש אפרים ובמרמה בית ישראל ויהודה עוד רד עם אל, ... לפיכך זכה יהודה לעשות ממשלה בישראל, שנאמר: היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו, מה טעם היתה יהודה לקדשו וישראל ממשלותיו? משום דהים ראה וינוס" (דף לו ע"ב/דף לו ע"א).

מתוך דברי המדרש משתקפות שתי מחלוקות:

הראשונה - המחלוקת בין בני לאה בראשות יהודה ובין בני רחל בראשות בנימין, בשאלה: מי ינהיג? השנייה - בין התנאים, בשאלה: מי זכה בהנהגה?

כמו שהסברנו בדברינו לפרשת בא בשבוע שעבר, הדרך הנכונה היא בשותפות בין הצאצאים של שתי האימהות - נשותיו של יעקב. נדגים זאת, גם באמצעות הצעה להסבר הפרק הפותח את ספר שופטים (ממנו לקוחה גם ההפטרה של פרשתנו). תקופת השופטים, כמעט לכולי עלמא, הייתה תקופת שפל בתולדות אומתנו. ניתן לזהות תהליך הדרדרות רוחנית של העם לאורך הספר, כשהמאפיין המרכזי הוא חוסר הנהגה מרכזית או מנהיג מאחד.

מהו המסר של הפרק הראשון בספר, שלכאורה מחזיר אותנו לתקופת יהושע, וחוזר ומספר גם על מאורעות שכבר נזכרו בספר יהושע?

נזכיר דוגמא אחת:

שופטים א', כז - "וְלֹא הוֹרִישׁ מְנַשֶּׁה אֶת בֵּית שָׁאֵן וְאֶת בְּנוֹתָיִךְ וְאֶת תַּעֲנַן וְאֶת בְּנוֹתָיִךְ וְאֶת יוֹשִׁבֵי דוֹר וְאֶת בְּנוֹתָיִךְ וְאֶת יוֹשִׁבֵי יְבִלְעָם וְאֶת בְּנוֹתָיִךְ וְאֶת יוֹשִׁבֵי מְגִדוֹ וְאֶת בְּנוֹתָיִךְ וְיִזְאֵל הַכְּנַעֲנִי לְשִׁבְתָּ בְּאַרְצָךְ הַזֹּאת" יהושע י"ד, יב - "וְלֹא יָכֹלוּ בְנֵי מְנַשֶּׁה לְהוֹרִישׁ אֶת הָעָרִים הָאֵלֶּה וְיִזְאֵל הַכְּנַעֲנִי לְשִׁבְתָּ בְּאַרְצָךְ הַזֹּאת"

עיון בפרק מגלה לנו שהנביא הדגיש שתי עובדות:

א. כאשר הקב"ה הכריע בשאלה: "מי יַעֲלֶה לָנוּ אֶל הַכְּנַעֲנִי בְּתַחֲלָה לְהִלָּחֵם בּוֹ" (שופטים א' א)

והתשובה הייתה: "הַיְהוּדָה יַעֲלֶה". שבט יהודה ביקש דווקא משבט שמעון להצטרף אליו: "וַיֹּאמֶר הַיְהוּדָה לְשִׁמְעוֹן אָחִיו עֲלֶה אִתִּי". יהודה לא ביקש מבניה של רחל להצטרף אליו. שבט יהודה ממשיך את הטעות מפרשת וישב, שם שמעון ולוי האחים, יחד עם יהודה, פגעו באחוה ומכרו את יוסף.

ב. גם בני יוסף טעו באותה טעות. אפרים ומנשה יוצאים למשימה בלי לשתף את בני יהודה אחיהם, וז"ל המסר: "וַיַּעֲלֶה בֵּית יוֹסֵף גַּם הֵם" (שם, כב).

בפרק זה הנביא מוסר לנו כי כלב ובני יהודה הכו את אנשי חברון וכלב היה זה שעסק בכיבוש דרום הר חברון.

גם עובדה זה מעלה את אותה התמיהה: מדוע יהושע בן נון - מנהיגו של שבט אפרים - לא שיתף בהנהגה את כלב, שותפו משכבר הימים?

המסקנה העולה מהפרשיות הפותחות של ספר שופטים היא, שבתקופה זו האחדות בין השבטים הייתה מהם והלאה, מה שמסביר כל כך הרבה שנים של כישלון ושעבוד לעמים אחרים.

בימים אלה, של ניסיונות בין לאומיים לפגוע במעמדה של מדינת ישראל ושל ניסיונות ומעשי רצח אכזריים ונוראים שפגעו גם בנשים רחמניות, נזכור כי אחדות שנובעת מנכונות לשותפות בהנהגה, היא זו שהובילה אותנו תמיד לכיוונים הנכונים.

<p>לעיין מר שמואל שמש ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלבי"ע י"ז בסיוון תשע"ד</p>	<p>לעיין רבי יעקב בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג ז"ל</p>	<p>לעיין ר' מאיר בן יחזקאל שרגא ברכפלד ז"ל</p>	<p>לעיין מרת שרה ונגרובסקי בת ר' משה זאב ע"ה נלבי"ע י' בתמוז תשע"ד</p>	<p>לעיין הרב אשר וסרטיל ז"ל נלבי"ע ט' בכסלו תשס"ט</p>
---	---	--	---	--

משי' ארץ חמדה' אבלה על מותו של חברנו האהוב **הרב ראובן אברמן** זצ"ל, חבר הנהלת 'ארץ חמדה' איש תורת אמת שגורה בפיו, מחנך דגול ואיש המעלה מכל הבחינות. לעי"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

Eretz Hemdah

2 Bruriya St. POB 8178 Jerusalem 91080
Tel: 972-2-5371485 Fax: 972-2-5379626

ארץ חמדה, ע"ר

רח' ברוריה 2 ת.ד. 8178 ירושלים 91080
טל' 02-5371485 פקס: 02-5379626

www.erezhemdah.org info@erezhemdah.org

ניתן לקרוא את הדברים גם באתר האינטרנט

חמדת הדף היומי

לפדות את השבויים יותר מכדי דמיהם

הרב עקיבא כהנא

המשניות שבפרק רביעי עוסקות הרבה בדינים שנתקנו 'מפני תיקון העולם', אחת המשניות (מה עמוד א) עוסקת במצוות פדיון שבויים, מצוות פדיון שבויים היא אחת המצוות הגדולות בתורה, אך המשנה כתבה שאין לפדות את השבויים יותר מכדי דמיהם 'מפני תיקון העולם'.

המשנה עסקה כמובן במקרים שבהם כנופיות של שודדים או אנשי השלטון היו חוטפים אנשים על מנת לקבל בצע כסף. במקרה זה המשנה קובעת כי אין לשלם לחוטפים סכום גדול מהסכום שאותו שווה האדם למכירה בשוק העבדים.

הגמרא מסבירה מהו תיקון העולם בשני אופנים: א. שלא יישבו אנשים נוספים על מנת להגדיל את רווחיהם. ב. אין להפיל על הציבור סכום גדול כל כך, שהציבור לא יוכל לעמוד בו.

הגמרא מציינת שנפקא מינה בין שני הפירושים יהיה אם האדם משלם בעצמו עבור פדיית השבויים הקרובים לו. לדעה הראשונה עדיין אסור לפדות כיון שיש בכך קלקלה לציבור, ולדעה השנייה אין איסור לפדות, כיון שסכום הכסף איננו מגיע מהציבור אלא מאדם פרטי.

הדין הוא שהבעל חייב לפדות את אשתו אם היא נשבתה. **בברייתא בכתובות (דף נב) הובאה** מחלוקת תנאים האם לאדם מותר לפדות את אשתו בסכום העולה על שוויה להימכר בשוק כשפחה, ולדעת תנא קמא הבעל צריך לפדות עד פי עשרה מדמי האישה. **תוספות שם (נב ע"א ד"ה והיו מבקשין) כתבו** שאין להוכיח מהדין שם לכאן, וזאת מכיוון שגם לדעה האוסרת לפדות אדם אחר שנשבה עבור סכום גבוה, אם מדובר על האדם עצמו שנשבה ויש לו ממון רב, מותר לפדות את עצמו גם בממון רב, וזאת מכיוון שכל אשר לאיש יתן בעד נפשו, וכיון שאשתו כגופו, כלל זה חל גם לגבי אשתו, ולכן הדין הוא שלכל הדעות מותר לפדות את אשתו יותר מכדי דמיה.

אמנם ר"ן (על הרי"ף דף יט עמוד א ד"ה כנגד) ביאר לומר שדין הברייתא שם תלוי בשתי הלישנות במסכת גיטין, כי לפי הדעה שאין פודים בגלל חשש שיבואו לנשות אנשים נוספים וודאי אסור לפדות, אך גם לפי הדעה שהחשש הוא משום 'דוחקא דציבורא', מותר אמנם לאדם פרטי לפדות את קרובו במחיר יקר, אך במקרה שהתקנה מחייבת את הבעל לפדות את אשתו, אם נחייב אותו לפדות את אשתו יותר מהשווי שלה, הרי שבסופו של דבר יצא מזה דוחק ציבור. זאת כנראה משום שאם הבעל חייב לפדות ולא יהיה לו כסף הוא יפנה לציבור על מנת לגייס את סכום הכסף.

ים של שלמה (ד, סו) כתב שבימינו נהגו לפדות את השבויים יותר מכדי דמיהם מכמה סיבות: א. מענים אותם. ב. יש חשש מיתה (כמו דברי התוספות נח, א ד"ה כל ממון), **ורדב"ז (שו"ת א, מ) כתב** גם שבזמנו נהגו לפדות את השבויים יותר מכדי דמיהם, גם מטעם שמענים אותם. וגם משום שאולי יש שם תלמיד חכם, וגם כי כנופיות השודדים אינם רוצות בדווקא יהודים, אלא שובות גם גוים, אלא שעל זה הוא כותב שאפשר לדחות את כל הטעמים, אבל בסופו של דבר בגלל שאנשים עושים כך בשמחה, יש להניח להם לעשות כך. **כנסת יחזקאל (הובא בפתחי תשובה יורה דעה רנב, ד) כתב** שחשש ההריגה שהעלו הוא סברא הפוכה לפי הטעם שהחשש הוא שהגויים ישבו עוד אנשים, שהרי החשש הוא חמור יותר כי יש חשש גדול יותר שיאיימו על השבויים במיתה על מנת שיפדו אותם במחיר גדול יותר.

הדין שאין פודים את השבויים יותר מכדי דמיהם יושם הלכה למעשה על ידי המהר"ם מרוטנברג, שכשניסה לברוח מגרמניה לארץ ישראל, תפסו אותו השלטונות, ואסרו אותו במגדל, ודרשו על מנת לפדותו סכום גבוה מאוד. המהר"ם התנגד לשחרורו גם בסכום גדול מאוד. **ויים של שלמה (שם)** תמה על כך שהרי כתבו התוספות (נח, א ד"ה כל ממון ונפסק להלכה בשולחן ערוך יורה דעה רנב, ד) שאדם שהוא מופלג בחכמה מותר לפדותו גם יותר על דמיו. וקל וחומר שזמן רב מתוך כלאו לא ניתן לו לעסוק בתורה? על שאלה זו הוא משיב שכנראה חשש המהר"ם שבמקומות אחרים יאסרו גם את גדולי הדור וידרשו כופר מהנתינים היהודים, ולכן לא הסכים שיפדו אותו.

בימינו, בדרך כלל השאלה נשאלת לגבי מקרה שבו האויבים שובים אנשים מעם ישראל ודורשים עליהם דרישות מופרזות. היו שלמדו שהמדינה חייבת לחיילים כמו שהבעל חייב לפדות את אשתו, ולכן יש לחייב את המדינה להיענות לדרישות אם הם לא פוגעים במדינה, גם אם הם מופרזות ביחס לשבוי. כך גם כתב הרב ישראל. גם הרב גורן (תורת המדינה 436-424) דן בסוגיה זו והעלה שאסור לשחרר מחבלים תמורת בני ערובה, אבל כותב שבנוגע לחיילי צהל אולי מותר, ובדומה לסברת הרב ישראל. אך הרב חיים דוד הלוי (עשה לך רב ז, ג) כתב שסוגיה זו אינה קשורה כלל לסוגיה שעומדת בימינו, כיון שהיא מדברת בצדדים הכספיים של השאלה, ואילו כיום השאלה נידונה בעיקר מצידה הערכי. לצורך כך הוא כותב שיש צורך בחכמי האומה שיחדשו לנו דינים מדעתם. כך גם כתב הרב ישראל רוזן (תחומין ל) שיש להפעיל שיקול דעת ביטחוני באופן זה, וההלכה עסקה רק בעניינים כספיים, ולכן מובאת בהלכות מתנות עניים ברמב"ם ובשולחן ערוך.

סיכום: המשנה כתבה שאין פודין את השבויים יותר מכדי דמיהם, ונאמרו לכך שתי סיבות בגמרא: או שהטעם הוא כדי שלא ישבו אנשים נוספים, או שהטעם הוא משום שלא להביא את הציבור לעניות. הנפקא מינה היא כאשר המימון בא מאדם פרטי. יש שלמדו מסוגיה זו דינים לגבי הענות לדרישת אויבים שחטפו יהודים, אך יש כאלו ששללו את הקשר בין הדין בגמרא שהוא בעיקר בשבי עבור כופר כספי, לבין חטיפת יהודים בימינו שהפכה לכלי פוליטי.

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן, יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וביור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פיסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד. זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה

הרב יוני לביא, מנהל מוקד "חברים מקשיבים" לנוער (טל: 1599-5000-54 בכל ערב, ובאחר: makshivim.org.il)
ופעיל ב'לב אבות' - קו יעוץ להורי מתבגרים (טל': 02-9973232 ובאינטרנט levavot.org.il)

ט"ו בשבט בדור המיקרוגל

אם הילדים חוזרים מן הגן ופיהם מפזם "השקדייה פורחת", גם אם בחוץ סוער ושום 'שמש פז' לא זורחת, כנראה שט"ו בשבט עומד בפתח. אלא שנדמה שעם השנים חג האילנות הפך להיות פחות ופחות אקטואלי. האדם המודרני כבר לא תלוי עוד בטבע כמו בעבר. הוא חי לו בבית מוגן וממוגן, ופגעי מזג האוויר כבר לא עושים עליו כל רושם. הטכנולוגיה מסייעת לו להתגבר על מגבלות הטבע ולדלג על מרחקים של זמן ומקום. הוא הולך ומנצח את המחלות ומשפר את איכות חייו, ונדמה שאפילו השמים אינם עוד הגבול שבבילו.

האם לאיש ההייטק המודרני יש עוד מה ללמוד מן הטבע האיטי והמסורבל, זה שמתקדם בשלבים אט אט ולא ממחר לאף מקום? האם לאילן הצומח ולפרח העדין יש עוד מה לומר לאדם החמוש בסמארטפון, מחשב נייד ומכונית מהירה ומשוכלת?

פגעי הקידמה

האמת היא שכן, והחג הזה, חג הטבע והאילנות, נושא בקרבו מסר חשוב מאד לאדם המודרני. מסר שאם רק יפתח את אוזניו וישכיל להאזין לו, ישפיע על חייו לבלי היכר. כי הקידמה, יחד עם כל הדברים הטובים שהעניקה לאדם, גם גרמה לו לכמה **קלקולים**. הראשון שבהם הוא להיות **עצלן**. הוא התרגל לכך שהכול בא לו בקלות. כי אם פעם בכדי להגיע מירושלים לתל-אביב היית צריך לצאת למסע ממושך ומייגע על גבו של חמור, היום די ב'קפיצה' של חמישים דקות ברכב מהיר. אם פעם בכדי לשוחח עם חבר שנמצא בקצה השני של האוקיינוס היית צריך לשלוח מכתב שיגיע ליעדו תוך חודשיים (במקרה הטוב), היום כל שנדרש הוא לשלוח את המכשיר מן הכיס ולחייג או לסמס. אם פעם בכדי לאכול עוף לארוחת צהריים היית צריך לקחת את התרנגולת לשוחט, למרוט לה את הנוצות, למלוח, לנקר, לנקות וכו' וכו', היום מספיק לשלוח שניצל מוכן מן המקפיא ולהכניס לדקה למיקרוגל. צורת החיים הזו מטפחת ומעודדת עצלנות. מי שהתרגל שכל כך הרבה דברים מדהימים מגיעים אליו בקלות, ברגע שמשוה דורש קצת יזע ומאמץ הוא מתלונן ומקטר וממהר לוותר עליו.

הנגע השני הוא **קוצר רוח**. בעבר דברים היו אורכים זמן, ולא היתה ברירה אלא להצטייד בסבלנות עד שתזכה לראות את פרי עמלך. היום הכל קורה כל כך מהר, כהרף עין ממש, והאדם שגדל בדור הסמס ומטוסי הסילון סובל מקוצר רוח כרוני. אין לו סבלנות להמתין לדבר שלוקח יותר משלושים שניות. וכשדברים אורכים יותר מזה - הוא מתעצבן, מתרגז ונעשה מתוסכל. קשה לו להבין שלא כל דבר בעולם עובד בקצב המיקרוגל.

חינוך ילדים, לדוגמא, זה דבר שלא שקורה בין רגע. מדובר בהשקעה של שנים, טיפוח יומיומי והרבה סבלנות. גם אם היית מאוד רוצה, לא תוכל להכניס את הילד למיקרו, להקיש את הקוד המתאים, ולראות אותו יוצא כעבור 30 שניות בוגר ומחונך. אין מה לעשות. כאן זה פשוט עובד אחרת. אבל האדם המודרני הרי כל כך ממהר. יש לו קריירה לטפח, פרויקטים להריץ. מתי יהיה לו זמן להשקיע בחינוך וטיפוח הילד שלו?

גם **קשר בין אנשים**, זה דבר שדורש סבלנות והתמסרות. **זוגיות** בריאה ועמוקה בין גבר לאישה אינה דבר שנבנה בין רגע. צריך להשקיע בזה זמן וכוחות נפש. להקשיב ולתמוך, לפרגן ולחזק. ומי שאין לו כוח לזה, מי שרוצה לראות תוצאות כאן ועכשיו, יקשה עליו מאד ליצור קשרים עמוקים ואמיצים עם בן זוגו או עם אנשים אחרים (האם זה פלא שחיי נישואין בעולם המערבי נמצאים במצב קטסטרופלי כזה?).

כך גם לגבי **בניין האישיות** וכל תחום **עבודת המידות**. כדי להתמודד עם קינאה, גאווה, קמצנות וחמדנות לא מספיק לסמן אותם עם העכבר וללחוץ על DELETE. כדי לרכוש עין טובה, זריזות, ענוה ושמחה פנימית אי אפשר להוריד אפליקציה מתאימה. יש צורך בעבודה והשקעה רבה. האם לאדם המודרני יהיה פנאי וסבלנות לעשות את זה?

ומה שנכון במישור הפרטי, נכון שבעתיים כשמדובר **בעם ישראל בכללו**. אחרי אלפיים שנות גלות זכינו סוף סוף לחזור הביתה ולהקים כאן מדינה. היו כאלה שהיו בטוחים שזהו. הגענו אל המנוחה ואל הנחלה ואוטוטו הגאולה השלימה בפתח. אבל לא, חלפו להן שבעים שנה ומתברר שעדיין לא הכול מסתדר כמו שרצינו. המשיח טרם הגיע, עדיין יש מלחמות ופיגועים, יש בעיות ומשברים, ויש אנשים שמתחילים לאבד את הסבלנות. מקטרים, מתעצבנים, מתייאשים... אבל רגע, מה קרה? וכי מישוהו הבטיח שתוך חמש דקות (או אפילו מאה שנה) הכל יסתדר בדיוק לפי הדמיונות והציפיות שלנו? האם אנחנו בהכרח יודעים איך הכי נכון שהדברים יקרו?

קימעה קימעה

בדיוק בנקודה הזו מופיע לו **חג האילנות**. לא בכדי נמשלה גאולתם של ישראל דווקא ל'צמח'. הרי כך אנו אומרים יום יום בתפילה - "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח". הרבה דברים אנחנו יכולים ללמוד מן הצמח הקטן והפשוט, **מאותו גרעין שפוצץ ממעבה האדמה ומפלט לו את דרכו באיטיות אך בביטחה כלפי מעלה**. הוא לא עובד עם סטופר ולא מנסה להספיק הכל בין רגע. הוא לא עסוק כל הזמן בשאלה - "מה יהיה?", "מתי כבר יגיע הסוף?", "למה הם לא ממלאים את תפקידם כמו שצריך?". מה שמעניין אותו זה דבר אחד בלבד. **לצמוח**. הוא מתקדם לו בנחת ובסבלנות. שלב אחר שלב. חותר כלפי מעלה ולא מוותר. אם תבוא רוח סערה ותאיים לעקור אותו, הוא יכופף את ראשו ויאחז בשורשיו היטב באדמה עד יעבור זעם. הוא יקבל בשקיקה כל טיפת גשם שמורעפת עליו מלמעלה, וינצל אותה לדבר אחד. **לגדול**. בלי חשבונות, בלי שיקולים. בנחת, בסבלנות, באמונה.

ננסה גם אנחנו, בחג האילנות, הבא עלינו לטובה, לצאת אל הטבע. לנשום את האוויר, לקלוט את הריחות, להתבונן ולהאזין. נביט בפרח הקטן, נלטף את עליו ונקשיב למה שהוא מלמד אותנו.

שיהיה לכם חג אילנות שמח!

ראינוהו בזמנו

במשנה במסכת ראש השנה (דף כה, א) מובאים מעשים בעדויות שקיבל רבן גמליאל ולא התחשב בדעת החולקים עליו: "מעשה שבאו שנים, ואמרו: ראינוהו שחרית במזרח וערבית במערב. אמר רבי יוחנן בן נורי: **עדי שקר הם**. כשבאו ליבנה קיבלן רבן גמליאל. ועוד באו שנים ואמרו: ראינוהו בזמנו, ובליל עיבורו לא נראה, וקיבלן רבן גמליאל. אמר רבי דוסא בן הורקינס: **עדי שקר הן**; היאך מעידים על האשה שילדה, ולמחר כריסה בין שיניה? אמר לו רבי יהושע: רואה אני את דבריך. שלח לו רבן גמליאל: גוזרני עליך שתבא אצלי במקלך ובמעוטיך ביום הכפורים שחל להיות בחשבונך. הלך ומצאו **רבי עקיבא** מיצר. אמר לו: יש לי ללמוד שכל מה שעשה רבן גמליאל עשוי, שנאמר אלה מועדי ד' מקראי קדש אשר תקראו אתם - בין בזמנן בין שלא בזמנן, אין לי מועדות אלא אלו..."

המעשה הראשון שבמשנה נידון בהרחבה במאמר הקודם "**שחרית במזרח וערבית במערב**", ובמאמר זה נדון במעשה השני. לא ברור למי מיוחסות שם המילים "ובליל עיבורו לא נראה", ותיתכנה כמה אפשרויות:

א. **רש"י וסיעתו** נקטו שהעדים העידו רק על ראיית לילה אחד ואמרו רק את המילים "ראינוהו בזמנו", ורבן גמליאל קיבל את עדותם וקידש את החודש. והמשנה מוסיפה ומספרת שבביליגה שלאחר מכן ציפו כל העם לראות את הירח, שהרי בתחילת החודש הירח גדל מלילה ללילה, ובכל זאת - "ובליל עיבורו לא נראה". אלא שבפירוש זה יש כמה קשיים. לכאורה צריכה היתה המשנה לסדר את המאורעות לפי התרחשותם, ולומר: "באו שנים ואמרו - ראינוהו בזמנו, וקיבלן רבן גמליאל, ובליל עיבורו לא נראה". ולבד מכך שלפי הסבר זה עיקר המחלוקת לא היתה משום ש"**קיבלן רבן גמליאל**" - אלא משום שרבן גמליאל לא **ביטל** את החלטתו לקדש את החודש. החולקים עליו סברו שמכיוון שהתברר לכל שהם עדי שקר - יש לבטל את קביעת בית הדין; ואילו רבן גמליאל לא **ביטל** את החלטתו, וזאת לפי המבואר במשנה ובברייתא שקידוש החודש חל גם באופן שבית הדין הוטעה על ידי עדי שקר. ואם כן לפי פירוש רש"י, לכאורה לשון המשנה חסרה וצריכה היתה המשנה **להוסיף** ולומר: "ולא ביטל רבן גמליאל...", או כעין לשון זו. וקשה שמפשוטות לשון המשנה משמע שרבן גמליאל **הוסיף לקבלם** בתור עדי אמת.

ב. **הרמב"ם וסיעתו** נקטו שהעדים העידו על ראיית שתי לילות. הם העידו שבביליגה של מוצאי כ"ט לחודש הקודם הם ראו את הירח החדש, ובביליגה שלאחריו הם לא הצליחו להבחין בו. העדים הוסיפו לספר זאת מכיוון שהדבר הפליא אותם, שהרי בתחילת החודש הירח גדל מלילה ללילה, ואם הם הצליחו לראותו בביליגה הראשון הם היו צריכים להבחין בו **ביתר קלות** בביליגה שלאחריו. רבן גמליאל קיבל את עדותם וקבע שהלילה הראשון שבו הם הצליחו לראות את הלבנה נחשב **למפרע** לא' בחודש הבא¹. וביאר הרמב"ם שרבן גמליאל נקט שבביליגה השני נחלשה ראייתם או שעננים כיסו את הירח, ודבר זה אינו פוגע בעדותם לגבי הלילה הראשון. אך גם בפירוש זה יש קשיים, משום שלכאורה צריכים היו העדים להמשיך בלשון בה העידו. וכשם שאמרו לגבי הלילה הראשון: "**ראינוהו בזמנו**" - כך היו צריכים להמשיך ולומר על הלילה השני: "ובליל עיבורו לא ראינוהו". ותמוה מדוע שינו העדים בלשונם ונקטו בלשון החלטית: "ובליל עיבורו לא נראה!".

לבד מכך, שאם העדים העידו שלמרבה הפלא הם לא הצליחו לראות את הירח בביליגה השני - אין זה מובן מדוע רבי דוסא מאשים אותם ב"עדות שקר". שהרי כשם שרבי דוסא תמה כיצד יתכן דבר שכזה, הרי גם הם תמהו כיצד יתכן דבר שכזה. ואכן, אילו היו באים עדים אחרים ומעידים שהיו עם העדים הראשונים באותו לילה שני, **ובאותו המקום והזמן נראה הירח בשמים** והעדים הראשונים הצליחו להבחין היטב **בכל דבר מלבד הירח**, היה הדבר מבסס את טענתו שהעדים הראשונים הם "עדי שקר". אך לא מדובר באופן שבאו עדים אחרים שמסייעים להבנה שכזו, ואם כן מסתבר שבמקום שבו שהו העדים בביליגה השני היו קשיי ראיות, או שבאותו לילה נחלשה ראייתם, ומשום כך הם לא הצליחו לראות את הירח, ומדוע קבע רבי דוסא בן הורקינס שהם "עדי שקר".

ובכל ענין, המשך לשון המשנה **קשה** לפי כל אחת מהשיטות. הלשון "הלך ומצאו רבי עקיבא מיצר" היא תמוהה. אם הכוונה היא שרבי עקיבא הלך לרבי יהושע ומצא את רבי יהושע מיצר, צריכים היו הדברים להיכתב באופן אחר, כמבואר בהערת השוליים² וכמבואר בסוגיית התלמוד שם³ המביאה ברייתא שבה הלשון נאותה להבנה זו: "**הלך רבי עקיבא ומצאו לרבי יהושע כשהוא מיצר**". אולם לשון המשנה שונה מלשון הברייתא, ומלשון המשנה משמע שהמצטער העיקרי שבסיפור זה הוא **רבי עקיבא**, וצריך להבין, מדוע ניסחה המשנה את הדברים באופן שכזה?

קשיים מכוונים

המענה לקשיים שבמשנה נמצא בהבנה שבמשנה משולב פן הלכתי ופן סמלי. המשנה דנה בעדות ראיית 'הלבנה הגשמית' ואגב כך היא דנה בעדות ראיית 'הלבנה הסמלית' - שהיא כנסת ישראל שנמשלה ללבנה. שני המעשים שבמשנה מביעים השקפות עולם שחולקות זו על זו, וכדלקמן.

במעשה הראשון באו עדים שהעידו "ראינוהו שחרית במזרח וערבית במערב". לפי פשוטות המשנה העדים העידו שהם ראו שתי מראות בהפרש זמן קצר יחסית, את הירח של החודש הקודם בבוקרו של היום ואת הירח של החודש הבא במוצאי היום, ודבר זה חורג ממנהגו של עולם. רבי יוחנן בן נורי טען שהם העידו על דבר שלא יתכן במציאות ולכן הם עדי שקר, ואילו רבן גמליאל טען שהדבר יתכן.

במאמר הקודם "**שחרית במזרח וערבית במערב**" הובאו דברי הרמב"ם בפרושו למשנה שכתב ש"כל מי שמבין ומשכיל ובעל הבחנה אנושית!" - יודע שדבר כזה לא יתכן! והובא שם האופן שבו ביאר הרמב"ם את מחלוקתם ההלכתית. והתבאר שמפשוטות הירושלמי משמע **לכאורה** שרבן גמליאל נקט שהדבר יתכן במציאות, אלא **שברור** היה לירושלמי מה שברור היה לרמב"ם - ש"כל מי שמבין ומשכיל ובעל הבחנה אנושית" - **יבין** שהדברים **אינם כפשוטם** ושהוא **קושי מכוון** שנועד לרמז שדבריהם נאמרו במשמעות סמלית. הבנה זו שעניינים תמוהים שאמרו חז"ל בחכמת התכונה (אסטרונומיה) אינם כפשוטם - כתובה כבר ברמח"ל במאמר על אגדות חז"ל (ועי' בהערת השוליים⁴); והיא מבארת את הקשיים שבמשנתנו, וכדלקמן.

המעשים הסמליים

במאמר הקודם "ראינו שחרית" התבאר שהעדות "ראינוהו שחרית במזרח וערבית במערב" מרמזת לברייתא מופלאה שמובאת בסוגיית הירושלמי במעשר שני (פ"ה, ה"ב) ובה חישובי מרחק וזמן, שמפליא לכאורה שהסוגיה אינה יודעת שהם לא יתכנו במציאות שהיתה מוכרת גם להם. בברייתא מסופר, שבנות ציפורי היו עולות ושובות בבית המקדש ולא היה אדם קוצץ את התאנים לפנין, ובנות לוד היו לשות עיסתן ועולות ומתפללות ויורדות עד שלא יחמיצו. ובמאמר "[המתילות הגנוזות](#)" התבאר שהעובדה הברורה שהדבר לא יתכן במציאות היא אמצעי מכוון שמרמז שהסוגיה מדברת בשפה סמלית, והסוגיה והברייתא מלמדות זכות על הדמויות השונות שבעם ישראל. יש הסוברים שכדי לקצר את הדרך לגאולה צריך להשתדל מאוד בעמל המלאכות; ויש הסוברים להיפך שכדי לקצר את הדרך לגאולה צריך להשתדל מאוד בעמל התורה והתפילה. כל דמות מצדיקה את עצמה ומקטרגת במידה מסוימת על חבירתה. אך בראייה נכונה ניתן לראות כל אחת מהן כמי שמקצרת את הדרך לגאולה. ולפי אותה ראייה זכה אפשר להחשיב את ההשכמה לקציצת התאנים - להשכמה לישיבתה בבית המקדש, ואת לישת הבצק - ליתפילה באמצעות 'עמל הכפים'; משום שרצונם הפנימי של אותם עמלים הוא לקצר את הדרך אל הגאולה. העדות המפליאה - "ראינוהו שחרית במזרח וערבית במערב" מרמזת שהעדים מעידים שהם ראו את 'עם ישראל' (שנמשל ל'ירח') בתפארתו! שכן אותם אנשים שיוצאים לעמול בשדותיהם מבוקר עד ערב, הם בעצם אנשים ש'מתפללים' באמצעות 'עמל כפיהם'. ומי שמשכים בשחר לעמול בשדה במזרח, הוא 'באופן סמלי' מתפלל תפילת 'שחרית' במזרח, וכשהוא ממשיך לעמול בשדה בערב במערב הוא 'באופן סמלי' מתפלל תפילת 'ערבית' במערב. וזו המשמעות הפנימית של דברי רבן גמליאל שקיבל עדות זו: "כך מקובלני מבית אבי אבא: פעמים שבא בארוכה, ופעמים שבא בקצרה". והיינו, שריבוי 'עמל המלאכות' נחשב לריבוי 'תפילה', והוא יקצר את הדרך לגאולה.

דמוסיף - יסיף

המעשה השני שבמשנה חולק על קודמו, והוא מרמז שככל שהאדם ממעט בעבודה ומרבה בתורה גדולה מעלתו. שיטה זו רמוזה באמרה שמשבחת את מי שמוסיף בלימוד תורה בלילות שמיט"ו באב ואילך (תענית דף לא, א): "...מכאן ואילך, דמוסיף - יוסיף".

בעבר שעות העבודה היו תלויות באור השמש, ורוב בני האדם היו עובדים כל שעות אור היום ונחים בלילה. מאמצע החורף עד אמצע הקיץ מידי יום ביום התארכו הימים והתקצרו הלילות, וממילא התארכו שעות העבודה והתקצרו שעות המנוחה, והאדם ראה מיום ליום שהוא מסוגל לעמול קשה מהרגלו ולהסתפק במנוחה קצרה מהרגלו. מאידך, מיט"ו באב ואילך מידי יום ביום התקצרו הימים והתארכו הלילות, ולכן האדם חזר מעבודתו פחות יגע ואף היה לו יותר זמן פנוי בלילה. מליל ט"ו באב ואילך היו לו תנאים נוחים להחליט אם הוא רוצה להיות מעוסקי התורה.

מי שהחליט שהוא רוצה להיות מעוסקי התורה, היה משקיע את הדקות שהתפנו לו בכל לילה ולילה ללימוד תורה; ובכך הוא גילה היכן נמצא רצונו העיקרי והיכן הוא משווע להיות. הקב"ה היה רואה את השתדלותו ושומע שוועתו והיה מגלגל לפתחו הזדמנויות להשתלב במקומות עבודה שבהם יוכל למעט בעסק ולהרבות בתורה, ולא יהיה חייב עוד לעבוד במשך כל שעות אור היום, אלא יוכל להיכנס לבית המדרש לכמה שעות. ובמשך הזמן יתרבו שעות אלו עד שיתכן ואולי יתאפשר לו ללמוד כל היום. יסוד זה נמצא בבסיס העדות שבמעשה השני, וכדלקמן.

ובליל עיבורו לא נראה

ידוע מאמר החכם - ההכרח לא ישובח ולא יגונה. העדות שבמעשה השני רואה בעמל הכפים הכרח, ולפיכך היא אינה מגנה אותו, אך גם אינה משבחת אותו ואינה מחשיבה אותו ל'תפילה'; וזו כוונת תחילת העדות השניה באומרה "ראינוהו בזמנו". והיינו, שראינו את עם ישראל (-שנמשל ל'ירח') עמל בחוץ בשדות ובשווקים בזמן שבו הוא היה חייב לעמול לצרכיו ההכרחיים; כל אחד "בזמנו" הקצוב לו, שהרי הצרכים ההכרחיים של כל אדם אינם דומים זה לזה. וסוף העדות השניה נאמר בלשון של קביעה - "ובלילי עיבורו לא נראה". כלומר, שהעדים העידו שהם ראו את עם ישראל (שנמשל ל'ירח') בתפארתו, והיינו שעם ישראל "לא נראה" ב'לילי' בחוץ כשהוא מוסיף לעמול. וזאת משום שצריך להקדיש את הלילה לריבוי והוספה בלימוד תורה, ורבי זה 'יוליד' כביכול את האדם במציאות חדשה שבה לא יהיה חייב עוד להרבות בשעות המלאכה, ויוכל להרבות בתורה. ואמנם המשמעות הפשוטה של 'ליל עיבורו' היא מוצאי יום ל' לחודש, משום שיום ה' הוא היום שנוסף ליחודש מעובר'. אולם הקשיים שבמעשה השני מרמזים ש'ליל עיבורו' מופיע שם בעיקר ב'משמעות סמלית', והיינו שה'לילה' הוא הזמן שבו מתאפשר לאדם ל'התעבר' ולחזור ולהיוולד כביכול במציאות חדשה, שבה יוכל להרבות בתורה.

שיטת רבי דוסא בן הרכינס

העדויות הסותרות כיצד נראה עם ישראל בתפארתו הן למעשה גם עדויות סותרות על ביאת המשיח. ידועים דברי הזוהר חדש (פרשת נח דף מ, א): "דאי יחזרון בתשובה רישי כנישתא או חדא כנישתא בזכותם יתכנש כל גלותא". העדות שבמעשה הראשון סבורה שיחזרה בתשובה משמעותה להחשיב את 'עמל הכפיים' ולהתייחס אליו כמו ל'תפילה', ומכיוון שנראתה קהילה שנוהגת כך, אפשר להעיד שראינו את המשיח בא. ומאידך העדות שבמעשה השני סבורה שאדרבא יש להרבות ב'תורה' וחזרה בתשובה משמעותה להתייחס לעמל הכפיים כמו ל'הכרח' שיש לברוח ממנו ולמעט בו, ומכיוון שנראתה קהילה שנוהגת כך, אפשר להעיד שראינו את המשיח בא.

במעשה הראשון קיבל רבן גמליאל את השיטה הראשונה. אך במעשה השני קיבל רבן גמליאל את השיטה שמעלה על נס את הממעטים במלאכה ומרבים בלימוד התורה, ועל כך חלק רבי דוסא בן הרכינס. לשיטתו, מצב זה שבו יכול כל מי שחפץ בכך למעט במלאכה ולעמול בתורה יהיה רק באופן שמתואר ברמב"ם (מלכים יב ד-ה): "לא נתאוו החכמים והנביאים ימות המשיח... אלא כדי שיהיו פנויים בתורה וחכמתה... ובאותו הזמן לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה, ולא קנאה ותחרות, שהטובה תהיה מושפעת הרבה, וכל המעדינים מצויין כעפר". וטען רבי דוסא בן הרכינס שמכיוון שיד ישראל עדיין לא תקיפה על כל אויביהם ועדיין לא ראינו ש'הטובה' מושפעת הרבה, וכל המעדינים מצויין כעפר - מוכח שהעדים שהעידו שכביכול המשיח כבר בא הם עדי שקר. וזהו עומק משמעות דבריו: "עדי שקר הן; היאך מעידים על האשה שילדה, ולמחר כריסה בין שיניה?". אם אכן 'המשיח בא' - מדוע עדין יש מחסור ורעב?

ה'עדויות' של ר' עקיבא

מחלוקת דומה בשאלה כיצד יראה ה'קץ' רמוזה במשנה בסוף מסכת יבמות ב'מעשה' ב'קבלת עדות' להיתר אישה עגונה שמוזכרים בו 'מקל ותרמיל' וגם 'ספר תורה'. במאמר "[הפונדקית הנאמנת](#)" צוינו הקשיים שבמשנה והתבאר שגם שם מרמזת המשנה בדבריה למחלוקת בהשקפת עולם. והתבאר ש'מקל ותרמיל' מסמלים תכונות שמשותפות לישראל ולאומות. ה'מקל' משמש כיכלי נשקי וה'תרמיל' משמש כיכלי לצבירה'. יש אנשים בעם ישראל שאוחזים ב'מקל ותרמיל' והם ממלאים את תפקיד הפן הגשמי-לאומי של עם ישראל, פן שקיים גם באומות העולם, והם עוסקים בצבא ובצבירת רכוש. ומאידך, יש אנשים שאוחזים ב'ספר תורה' והם ממלאים את התפקיד התורני-רוחני שמויחד לעם ישראל. ר' עקיבא נקט שה'קץ' יהיה כאשר ירבו בעם ישראל האנשים שעוסקים בעיקר בתורה, ולכן הוא היה מוכן לעודד את אלו שעוסקים בצד התורני ולא הסכים לעודד את אלו שבחרו לעסוק בענייני הצבא ובצבירת כסף, את אלו שאחזו ב'מקל' וב'תרמיל'. אך חכמים סברו שה'קץ' יראה כאשר יהיו בעם ישראל אנשים משני הסוגים.

מחלוקת זו שבין ר' עקיבא ובני מחלוקתו בשאלת ה'קץ' רמוזה גם מסכת ראש השנה (דף כב, א) ב'מעשה' בטוביה הרופא שראה את החדש בירושלים, **הוא ובנו ועבדו משוחרר**, ובאופן **תמוה** באו הכהנים והתערבו **בענין שאינו בסמכותם!** ופסלו את מי **שכשר בעיני בית הדין!** ובמאמר "[טוביה הרופא ומשה רבנו](#)" התבאר שאגב הנושא ההלכתי מרומזת מחלוקת סמלית, וה'ירח' מסמל בה את עם ישראל ונחלקו ר' עקיבא וחכמים כיצד הוא צריך להיראות. לדעת ר' עקיבא עם ישראל (=ה'ירח') צריך להיראות כמו 'בן' שמטרתו העיקרית היא לנהוג כמו 'אביו' 'טוביה הרופא' (=משה רבנו) ולהיות דומה למשפחות ה'כהנים' שעוסקים ברוחניות ובתורה. ואילו לדעת חכמים עם ישראל צריך להכיל מכל סוגי האנשים, וצריך שיהיו בו גם אנשים שדומים ליעבד משוחרר' שמטרתו העיקרית בחיים היא לצבור כסף ולהיות עשיר, וגם אנשים שמטרתם העיקרית בחיים היא לעסוק ברוחניות כמו 'טוביה הרופא' (משה רבנו). והתבאר שבאותה משנה **התקבלה 'עדות'** שהתאימה לשיטת חכמים ונדחתה דעת ר' עקיבא. אמנם, מחלוקת זו שבין ר' עקיבא לחכמים רמוזה גם בשתי העדויות שקיבל רבן גמליאל, וכדלקמן.

שיטת חכמים ושיטת רבי עקיבא

ב'מעשה' הראשון בעדות של "ראינוהו" שחרית' במזרח ו'ערבית' במערב' התייחס רבן גמליאל ל'עמל הכפיים' כמו ל'יתפילה' שתקרב ותגלה את הקץ. ובכך הוא המשיך את המגמה של קבלת שיטת חכמים. מאידך שיטת רבי עקיבא לא נדחתה והיא התקבלה ב'מעשה' השני בו קיבל רבן גמליאל את העדות של "ראינוהו בזמנו ובליל עיבורו לא נראה". עדות זו מרמזת שבמשך היום יש למעט בעמל הכפיים, ולקראת הלילה יש להשתדל לעמוד בתורה, ובכך לנסות 'להתעבר' ולהיוולד מחדש כ'עוסק בתורה', ובאופן זה יתגלה הקץ. לכאורה, מדובר בסתירה, אלא שאין הדבר כך. מדובר בלימוד זכות על הקבוצות השונות שבעם ישראל, ובי'ראיה זכה' ובהבנה שכל אחד מנסה לקרב את הגאולה לפי הבנתו. וגישה 'כפולה' זו מרומזת באותה ברייתא מופלאה שבירושלמי במעשר שני (פ"ה, ה"ב) וכפי שהתבאר במאמר "[המחילות הגנוזות](#)".

אך רבי דוסא בן הרכינס לא הסכים שרבן גמליאל יקבל את שיטת ר' עקיבא. הוא היה סבור כשיטת חכמים, ש'יתהלך' התשובה' שיקרב את הגאולה הוא כאשר יתייחסו אל 'עמל הכפיים' כמו ל'יתפילה'. וכל עוד אין יד ישראל תקיפה על אויביהם ואין שפע כלכלי עצום צריך לעודד את אלו שאוחזים ב'מקל' ונלחמים באויבים ואת אלו שאוחזים ב'תרמיל' וצוברים בתוכו 'מעוה'. ולכן הוא טען שמדובר ב'עדי שקר'. ר' יהושע קיבל את שיטת רבי דוסא, והורה לשומעי לקחו שכדי לעשות תשובה ראויה (=יום הכפורים!) - יש להמשיך ולאחוז ב'מקל' ולאחוז ב'תרמיל' ולצבור בתוכו 'מעוה'. רבן גמליאל רצה שגם שאר החכמים יקבלו את שיטת רבי עקיבא, ולכן הוא הורה לרבי יהושע לבוא אליו ב'יום הכפורים' באותם 'מקל' ו'מעוה' סמליים. והיינו שהוא הורה לו לבוא ב'תשובה ראויה' לפי השקפת ר' עקיבא, ולהפקיד בידי רבן גמליאל את אותם 'מקל' ו'מעוה', ומעתה צריך הוא להורות לשומעי לקחו לאחוז ב'ספר התורה' ולהרבות בלימוד התורה. דעתו של ר' יהושע לא היתה נוחה מכך, משום שקבלת שיטת ר' עקיבא מקטרגת במידה מסוימת על אלו שמרבים במלאכה מה'שחרית' ועד ה'ערבית', ולכן הלך ר' עקיבא לפייסו. אולם המצטער העיקרי היה ר' עקיבא, ששיטתו עדין לא מצאה חן בעיני ר' יהושע. ודבר זה מרמזת המשנה באומרה: "הלך ומצאו **רבי עקיבא** מיצר". בסיכום המאמר נמצאנו למדים שהקשיים הלשוניים שבמעשה השני מרמזים שמדובר ב'מעשה סמלי' שמצטרף ל'מעשה הסמלי' הקודם שבמשנה, ומדובר בלימוד זכות על הדמויות השונות שקיימות בעם ישראל.

¹ בדרך כלל, בית הדין ממתין במשך כל יום ה'ל' לחודש הקודם, כדי לקבל עדות עדים שהבחינו בירח החדש בליל ל' שהוא מוצאי כ"ט. ואם מסיבה כלשהיא השתהו העדים או שלא הספיק בית הדין לקבלם ולקבוע שיום זה הוא א' לחודש הבא, אין מקדשים את החודש החדש למפרע, והחודש הקודם נחשב לחודש מעובר ובו ל' יום, ומונים מלמחרתו את ימי החודש החדש. כך מבואר במשנה (ראש השנה דף כה, ב), וכך פסק הרמב"ם (קדוש החודש ב, ח). אולם לדעת הרמב"ם (קדוש החודש ג, טו-יח) ועוד פוסקים יש מקרים יוצאים מן הכלל שבהם מקדשים את החודש למפרע.

² בדרך כלל מוזכר ה'הולך' בין פעולת ה'הליכה' לבין פעולת ה'מצאה', וכמו: "פעם אחת הלך רבי למקום אחד ומצא נדבך של אבנים" (שבת דף קכה ב); "הלכו תלמידי ר' עקיבא ומוצאו בו אבן אחת טובה" (דברים רבה עקב, ג, ג); וכן במקומות רבים נוספים, ואכמ"ל.

³ "איבעיא להו: מי מיצר? רבי עקיבא מיצר, או רבי יהושע מיצר? תא שמע, דתניא: הלך רבי עקיבא ומצאו לרבי יהושע כשהוא מיצר". (ראש השנה דף כה, א).

⁴ "צריך שתדע שדברים רבים מעיקרי הסודות ירמזום חז"ל בעניינים מן הטבע או התכונות... ואמנם אין העיקר להם העניין ההוא הטבעי או התכונני, אלא הסוד שרצו לרמוז בזה. ועל כן לא יוסיף ולא יגרע על אמיתת הענין הנרמז היות הלבוש המשללי ההוא אשר הלבשוהו אמיתי או לא. כי הכוונה היתה להלביש הסוד ההוא במה שהיה מפורסם בדורות ההם בין החכמים". (מובא בהקדמה למדרש רבה).

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ב)

Buenos Aires, Argentina

בואנוס איירס, ארגנטינה

אדר א' תשנ"ב

קבלת ילדה מאומצת הנמצאת בתהליך גיור לבית-ספר יהודי

שאלה

משפחה אשר אימצה ילדה לא יהודיה, פנתה אלינו בבקשה לקבל אותה לבית ספר דתי ציוני שתחת חסותה של המחלקה התורנית. בקשה זו נתמכת ע"י המלצת הרב של קהילת חב"ד. האם יש כאן בעיה הלכתית?

תשובה

רשאים בני הקהילה לקבל לבית הספר היהודי אותה הנערה שכבר החלה בלימוד לקראת גיורה¹. ואולם יש להתנות את הדבר במתן הצהרה בכתב, הן של אותה הנערה, הן של הוריה המאמצים, בדבר רצינות כוונותיהם להמשיך ולהתחזק בקיום המצוות ולהשלים את תהליך הגיור.

להצהרות הנ"ל תצורף המלצת הרב המטפל בגיור (מחב"ד) בה הוא מאשר את נכונות הדברים. ובה גם הבעת נכונות מצידו להמשיך ללוות את תהליך גיור הנערה עד סופו.

¹ עפ"י מהרש"א (שבת לא ע"א, סד"ה א"ל מקרא), וכן הכריעו למעשה מרן הראשון לציון הגר"מ אליהו ומרן הגר"ש ישראלי ועיין גם בתשובה הקודמת.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך   הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

גם אני מאשר:
הרב שאול ישראלי

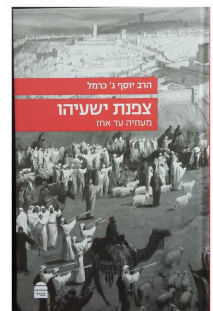
יצא לאור! שו"ת במראה הבזק, חלק שמיני.

תשובות לשאלות מרבני הגולה. התשובות מתמודדות עם המציאות בעולם מודרני מתפתח בדרך של "דרכיה דרכי נעם". הספרים עוסקים בארבעת חלקי "שלחן ערוך" תוך ניסיון לקחת בחשבון גם את החלק החמישי ההופך את התורה ל"תורת חיים".

חדש – "צפנת ישעיהו" מאת הרב יוסף כרמל

הנביא ישעיהו פעל באחת מהתקופות הסוערות והדרמטיות ביותר בחיי האומה הישראלית, תקופה של ציפייה למשיח שנשברה ברעש אדמה נורא, וחוללה גם מהפך רוחני ופוליטי. האור בקצה המנהרה הפציע שוב רק בימיו של חזקיהו. צפנת ישעיהו: מעוזיה עד אחז מפגיש אותנו עם שלושה מלכים שעמדו בצומת היסטורי זה בתולדות עמנו: עוזיה, המלך שדרש את האלוהים אך לקה בצרעת בעקבות חטאו; יותם, המלך הצדיק ביותר בתולדות עמנו; ואחז, המלך אשר הכיר בקב"ה אבל לא האמין בהשגחתו. בביאורו לנבואות ישעיהו, נצמד הרב כרמל, לדברי חכמינו וגדולי הראשונים, ומציע דרך מרתקת ללימוד תנ"ך בעקבות חז"ל. קריאה זו מבהירה את התכנית האלוהית ומבררת סוגיות עקרוניות באמונה. צפנת ישעיהו מגלה לקורא את משמעות הנבואות לדורו של הנביא ואת הרלוונטיות שלהן לדורנו.

לרכישה